

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНОЇ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ МНМОТЕХНІКИ У СВІТЛІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Любов Пашко

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна

Анотація. У зв'язку з потребою початкової школи у педагогах, які володіють усіма складовими комунікативної компетентності, постала необхідність вдосконалення змісту й методики мовної підготовки майбутніх учителів.

У статті розглядається питання формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи.

Досліджено проблему реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання; конкретизовано поняття «мовна компетентність», «інтегроване навчання» «мовна змістова лінія» та «мнемотехніка». Доведено, що реалізація мовної змістової лінії є показником якісного здобуття знань здобувачами вищої освіти. Від рівня сформованості мовної компетентності залежить професійна підготовка майбутнього вчителя.

Уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання пошуку методів і прийомів, які б за короткий час дозволили студентам засвоїти мовний матеріал, але при цьому не втратити, а вдосконалити мовні навички. Сучасна методика викладання української мови покликана запропонувати шляхи розв'язання даної проблеми. Зібраний і проаналізований фактичний матеріал дозволяє говорити про ефективність використання мнемотехніки під час інтегрування мовного матеріалу та актуальність для підвищення якості навчання. На основі аналізу методичної літератури й власного практичного досвіду сформульовано переваги використання мнемотехніки на інтегрованих заняттях з української мови та методики навчання для підготовки здобувачів вищої освіти до реалізації мовної змістової лінії в початкових класах, перераховано й описано використання деяких мнемічних прийомів та завдань до теоретичного матеріалу з української мови.

Метою статті є дослідження проблеми формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи, намагання поділитися досвідом використання мнемічних прийомів, зокрема при інтегрованому навчанні української мови.

У даній статті майбутнім учителям початкових класів запропоновано використання мнемотехніки на заняттях інтегрованого курсу «Навчання грамоти» та «Графіка». Практичні навички стануть підґрунтям у роботі з учнями молодшого шкільного віку, а саме першого класу в період навчання грамоти. Авторка підкреслює важливість мнемотехнічних прийомів, розкриває зміст поняття «мнемотехніка», цілі, методи та середовище використання. Розглянуто принцип роботи таких прийомів як мнемотаблиці, мнемодоріжки та мнемоквадрати, які розвивають та покращують сприйняття та вивчення алфавіту, акровербальний метод, метод абревіатур, прийом аналогія, піктограма. Стаття стане у нагоді не тільки здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта», а й вчителям-новаторам, усім, хто має бажання розвинути в дитини вміння запам'ятовувати.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Ключові слова: мовна компетентність; інтегроване навчання; мовна змістова лінія; мнемотехніка; прийом; запам'ятовування; новітні технології; мнемічні прийоми; мнемотаблиці; мнемодоріжки; мнемоквадрати; акровербальний метод; метод аббревіатур; прийом аналогія; прийом піктограма; освітня мнемотехніка; мнемонічні малюнки.

FORMATION OF LANGUAGE COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR THE IMPLEMENTATION OF THE LANGUAGE CONTENT LINE OF INTEGRATED EDUCATION WITH THE HELP OF MNEMONICS IN THE LIGHT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Lyubov Pashko

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the
Primary Education Theory and Practice Department
SHEI "Donbas State Pedagogical University"
Sloviansk, Ukraine

Abstract. The article is devoted to the issue of the formation of language competence of future primary school teachers for the implementation of the language content line of integrated education with the help of mnemonics in the light of the New Ukrainian School. The article analyzes the current state and development of pedagogical research on the problem of the implementation of the language content line of integrated education; the essence of the concepts "language competence", "integrated learning", "language content line" and "mnemonics" were specified. It has been proven that the implementation of the language content line is a factor of quality education, a mandatory component of any activity, in particular educational. Professional training of the future teacher depends on the level of formation of language competence of students of higher education.

The problem of modern methods of teaching the Ukrainian language is the search for ways that would in a short time help to activate the activities of future primary school teachers in mastering the language material, in the formation and improvement of language skills. The use of mnemonic techniques and methods is relevant from the point of view of implementing the linguistic content line and improving the effectiveness of training. Their advantage is in the conscious assimilation of the studied material, in the growth of motivation for learning and the acquisition of knowledge. Based on the analysis of methodical literature and own practical experience, recommendations are formulated for the implementation of practical emotional techniques that should be used in the process of teaching the modern Ukrainian language in order to prepare students of higher education for the implementation of the language content line in primary grades, specific mnemonic techniques and tasks from the Ukrainian language are presented.

In this article, future primary school teachers are offered a system of using mnemonics in working with primary school students, namely the first grade in the lessons of the integrated course "Teaching Literacy" and "Graphics". The author reveals the meaning of the concept of "mnemonics", provides a brief history of the origin, emphasizes the importance of mnemonic techniques, goals, methods and environment of use. The principle of operation of such methods as mnemonic tables, mnemonic tracks and mnemonic squares, which develop and improve the perception and learning of the alphabet, is considered. The article will be useful not only to future primary school teachers, but also to innovative teachers, to everyone who wants to develop the ability to memorize in a child.

Keywords: language competence; integrated learning; language content line; mnemonics; reception; memorization; the latest technologies; mnemonic techniques; mnemonic tables; mnemonics; mnemonic squares; educational mnemonics; mnemonic pictures.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Постановка проблеми в загальному вигляді. Професійний стандарт «Учитель початкових класів загальної середньої освіти» передбачає підготовку фахівців відповідно запитам Нової української школи, мета якої полягає у створенні такого освітнього простору, в якому подобатиметься навчатися і який надаватиме учням не тільки знання, а й практичні вміння. Тобто за допомогою компетентностей формується основа знань, на яку накладатимуться вміння скористатися цими знаннями, цінності та навички, які надалі будуть потрібні в професійному та особистому житті. Отже, ці процеси неможливі без уміння ефективно засвоювати інформацію.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти [13], «7. До ключових компетентностей належать:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, опанування навичками міжкультурного спілкування» [7].

Педагогічний процес – складна система, у якій учитель початкових класів займає одну із ведучих сходинок навчання. Підготувати висококваліфікованого спеціаліста, здатного забезпечити якість навчання, – важливе завдання, яке держава покладає на педагогічні заклади вищої освіти України.

Питання неперервності, наступності навчання все частіше підіймається на сторінках педагогічних видань і стосується дошкільних закладів та початкової школи, початкової школи та середньої ланки, а також викладання та навчання майбутніх учителів початкових класів з орієнтиром на запити школи.

Змінилося замовлення суспільства на володіння громадянами навичками мовлення, змінився Державний стандарт початкової освіти, що стало причиною запровадження сучасних методик, зокрема методики навчання української мови.

Мали змінитися шкільні програми, тому конкурс на розробку модельних програм дав можливість запровадити їх у пілотних школах. Мета модельних програм – сформулювати творчі рішення. Один з орієнтирів для розроблення модельних програм – наскрізні вміння, які пов'язані з визначеними законом «Про

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

освіту» компетентностями. Компетентнісний потенціал освітньої галузі полягає у доробку, за допомогою якого розвивається кожна компетентність. Розробники модельної навчальної програми творчо підходять до перетворення орієнтирів оцінювання зі стандарту освіти в очікувані результати навчання, виокремлюють зміст навчання та його види.

Здобувачі вищої освіти мають орієнтуватися на основні напрями навчання української мови НУШ, на які спрямовують науковці Інституту педагогіки НАПН України, розробники модельної програми з української мови О. Горошкіна, Н. Голуб. Курси підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів освіти за програмою «Методика навчання української мови, літератури та інтегрованого курсу літератур» дають широкі можливості для усвідомлення реалізації компетентнісного підходу, що зумовлює зміни в організації процесу навчання:

- добір особистісно значущих для учнів завдань;
- збільшення питомої ваги завдань, що не мають однозначних правильних відповідей;
- застосування комунікативно орієнтованих ситуацій, спрямованих на опанування конкретним практичним досвідом, особистісно й соціально важливим;
- реалізація індивідуальної освітньої траєкторії;
- домінування самостійної пізнавальної діяльності учнів;
- розширення освітнього простору (інтернетні джерела);
- забезпечення учням можливостей для презентації й захисту учнівських ідей, досягнень, здобутків, результатів;
- створення умов для розвитку пізнавальної, соціальної, індивідуальної й колективної рефлексії;
- розроблення персоналізованої системи оцінювання, що враховує можливості, мету й поступ у розвитку кожного учня.

Головне завдання компетентнісного підходу, як стверджують О. Горошкіна, Н. Голуб, – посилення діяльнісно-особистісного аспекту в навчанні, у забезпеченні умов для розвитку учнів.

Для забезпечення практичної мовної діяльності, на думку розробників, компетентнісний підхід до навчання української мови сприятиме поєднанню теорії з практикою, розв'язанню проблем, пошуку ефективних способів виходу із життєвих ситуацій.

Сучасна українська мовна освіта покликана бути безперервною, суцільною. Адже, мова й мовлення людини протягом життя тісно пов'язані з

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

уміннями й навички.

«Мета навчання української мови – розвиток особистості здобувача освіти засобами предмета, а саме:

– пізнання мови як цілісної системи, що забезпечує розвиток людини (мислення, пізнання світу, комунікацію, самовираження й самовдосконалення, емоційний світ) і функціонування суспільства;

– формування компетентного мовця, носія духовності, культури й традицій українського народу» [9]. Не слід забувати, що для якісної підготовки майбутніх вчителів початкових класів, одним із головних завдань є реалізація мовної (лінгвістичної) змістової лінії у поєднанні з методичною компетентністю, тобто вмінням інтегрувати й реалізувати знання з української мови, методики навчання як основи змісту всіх освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти; умінням не тільки фахово давати оцінку робіт з української мови, а й забезпечити їх якість виконання.

«В умовах компетентнісно орієнтованої мовної освіти принципово змінюються вимоги не лише до типології та структури занять і завдань, а й ролі викладача, діяльність якого спрямована на створення розвивального середовища» [5, с. 152], у якому майбутні вчителі, проявляючи ініціативу, мають вільно формувати власну думку. У зв'язку з переорієнтацією вищої освіти в плані формування компетентного вчителя набуває потреба в пошуку нових методів та засобів навчання української мови.

Інтегроване навчання рідної мови безпосередньо пов'язане з методикою навчання української мови, але не слід забувати, що якісні параметри «формуються за умови наявності пізнавальної потреби та мотивації, зокрема мотиву самовдосконалення, самореалізації та самовираження» [18, с. 123].

Пам'ять є ключовим інструментарієм нашого розуму. За допомогою пам'яті сьогодення пов'язане з минулим та майбутнім. Процес збереження набутого досвіду є можливістю для його постійного вживання як тепер, так і в майбутньому. У процесі запам'ятовування виявляються особливості ефективного запам'ятовування та збереження даних у пам'яті про конкретний предмет, текст чи явище. В основі запам'ятовування матеріалу та його подальшого відтворення лежить інтелектуальна робота та емоційні прояви, що супроводжують сприйняття.

Проблемою сучасної методики викладання української мови є пошук шляхів, які б за короткий час допомогли активізувати діяльність майбутніх учителів початкових класів по опануванню мовним матеріалом, по формуванню та вдосконаленню мовних навичок.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Сьогодні, коли освіта знаходиться на новому етапі розвитку, велике значення мають інноваційні технології, із використанням яких легшим стає процес навчання, максимально знижується інформаційне навантаження на учнів, ефективніше відбувається розвиток здобувачів освіти, а сам процес сприйняття інформації, здобування знань стає цікавим і плідним. Використання мнемотехнічних методів та прийомів на заняттях з української мови є актуальним з точки зору реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання майбутніх учителів початкової школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження теоретичних положень фахової підготовки майбутніх учителів стосуються комунікативних умінь та навичок педагога (О. Коропецька, Т. Яценко), проблем педагогічного спілкування, їх професійно-педагогічних якостей (О. Абдулліна, А. Богущ, І. Зязюн, Я. Коломінський, Н. Кузьміна, З. Курлянд, О. Савченко, Р. Хмельюк). Теорії компетентнісного підходу присвячені дослідження таких науковців, як І. Бех, Н. Бібік, І. Єрмаков, А. Маркова, О. Пометун; різні погляди на формування комунікативної компетентності здобувачів освіти висвітлені в працях Н. Волкової, І. Вихованця, С. Єрмоленко, В. Захарова, А. Коваль, Т. Космеди, К. Слесик, Л. Петровської, В. Сидоренка, В. Семиченко; викладено теоретико-методичні основи формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів (С. Скворцова, Ю. Вторнікова) перераховано основні поняття щодо формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів філологів, подано технології формування мовленнєвої компетентності здобувачів освіти під час вивчення спеціальних дисциплін (В. Боса).

Розглядаючи структуру професійної компетентності майбутніх учителів-філологів, В. Коваль, І. Зимня мають на увазі мовно-літературну та мовленнєву, які удосконалюються в процесі неперервної освіти. [14, с. 106].

У монографії М. Оліяр висвітлено теоретико-методичні засади проблеми формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів, теоретико-педагогічні та лінгвістичні засади, методологічні орієнтири дослідження комунікативної сфери майбутніх педагогів; розроблено модель та експериментальну методика формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів на пряму підготовки «Початкова освіта» [17].

Ш. Амонашвілі, О. Горська, В. Каліш вважали мовленнєві вміння (мовна і мовленнєва компетенція) головним показником фахової підготовки вчителя, Ю. Тельпуховська – мовну й мовленнєву компетенції вчителя запорукою формування нормативного мовлення учнів. Л. Сугейко, виділяючи основні риси

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

особистості вчителя початкових класів, перераховуючи сучасні інноваційні складники, розглядає вимоги до професійного мовлення вчителя. На думку М. Вашуленка характерними рисами мовленнєвої компетентності вчителя початкових класів є:

«1) висока ерудованість, що відбивається в загальній мовній підготовці та мовленнєвій культурі;

2) особливості мовленнєвої взаємодії вчителя й учнів під час опрацювання різних предметів, що зумовлені змістом, характером і завданнями їх викладання, у чому мовні й мовленнєві характеристики не завжди збігаються» [8, с. 12].

Останнім часом у працях вітчизняних і закордонних учених вивчається питання нового напрямку в методиці – професійної лінгводидактики. Мовнокомунікативна компетенція, її формування в здобувачів вищої освіти розглядаються в докторських дисертаціях Т. Симоненко, О. Любашенко, І. Дроздової, кандидатських дисертаціях А. Надолинської, Н. Безгодової, Л. Орехової. Дослідники переконані, що професійне мовлення є важливою професійною ознакою майбутнього вчителя.

У науковому доробку вчених можна ознайомитися з методичними системами розвитку українського професійного мовлення здобувачів вищої освіти як філологічного напрямку (Л. Златів, Л. Орехова, Т. Симоненко), так і нефілологічного (Н. Безгодова, С. Вдовцова, І. Довженко, Н. Костриця, М. Криськів, О. Любашенко, Н. Тоцька). Методичні системи відстежуються в спеціальних мовних курсах і в дисциплінах фахового спрямування.

Заслужують на увагу роботи мовознавців, лінгводидактів, методистів із питань формування лінгвістичної компетентності й культури особистості педагога в процесі використання сучасних освітніх технологій (А. Білецький, О. Пономарів, О. Савченко), сучасної лінгводидактики, пов'язаною з формуванням комунікативної компетентності (З. Бакум, А. Богуш, Н. Голуб, М. Пентиліук).

Привертають увагу й питання впровадження компетентнісного підходу через реалізацію наскрізних змістових ліній на уроках української мови та літератури в умовах Нової української школи, зокрема й під час дистанційного навчання (Т. Байдаченко), (Л. Мельник), представлено матеріали з досвіду роботи вчителів-практиків, запропоновано зразки текстів та комплекси завдань (Н. Медведок).

Науковою новизною дослідження О. Мамчич, О. Михайленко є розроблення і впровадження в освітній процес вищої школи інтегративної системи індивідуально орієнтованої технології вивчення, аналізу й закріплення

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

навчального матеріалу на основі авторського тексту, що підвищує рівень лінгвістичної культури майбутнього вчителя початкової школи [15, с. 115 – 120].

Інтегроване навчання – це творчий підхід вчителя-дослідника, керівника, який постійно в пошуку новітніх форм викладання з урахуванням потреб учнів, запровадження такої форми подання матеріалу, яка підвищить мотивацію, пізнавальний інтерес здобувачів освіти.

Інтеграція, тобто цілий, повний, означає поєднання в одне ціле розрізнених частин. Мета інтегрованих уроків – це об'єднання подібних блоків знань різних предметів навчального плану за однією темою «з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприйняття, мислення, почуттів учнів. Це дає можливість пізнавати явище з різних боків, досягнути цілісності знань» [4, с. 4].

Теоретичним питанням інтегрованого навчання присвятили свої дослідження В. Афанасьєв, М. Овчинников, В. Тюхтін, І. Хавіна; інтеграції змісту освіти – С. Гончаренко, В. Леднєв, Ю. Мальований, О. Сергєєв, інтеграції педагогіки з іншими науками – Н. Тализіна, внутрішньопредметній інтеграції – М. Гадецький. Питання підготовки вчителя до інтегративних процесів висвітлені в наукових працях з педагогіки, лінгводидактики, лінгвістики (В. Бондар, Н. Кузьміна, О. Савченко, В. Сластьонов, Н. Тализіна та інші).

Інтеграція в навчально-виховному процесі початкової школи займає вагомим місце в дослідженнях вітчизняних учених Н. Бібік, Т. Бойченко, М. Вашуленка, Н. Коваль, Л. Кочиної, Т. Пушкарьової.

Н. Бібік, С. Гончаренко стверджують, що інтегроване навчання сприяє формуванню у школярів цілісного уявлення про навколишній світ. Аспекти дослідження інтегрованого навчання досить різноманітні: методика проведення інтегрованих уроків (М. Кононеко, О. Біляєв), міжпредметні зв'язки (В. Іванцова, Н. Нетребко, А. Степанюк та інші). Л. Шильцова, Л. Варзацька представляли модель розвитку словесної творчості учнів початкових класів.

Педагогічним досвідом щодо інтегрованого навчання діляться вчителі-практики, зокрема Н. Білозуб наголошує на конструюванні уроку на засадах міжпредметної інтеграції в навчанні молодших школярів, можливості показати учням розмаїття світу, застосовуючи знання з різних галузей науки, що розвиває емоційний розвиток молодших школярів.

Таким чином, з одного боку наявність досить вагомим наукових доробок щодо мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання, з іншого боку, це питання залишається актуальним в педагогіці та педагогічній практиці.

Процес перетворення інформації вважається складним, бо її необхідно

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

сприйняти, запам'ятати, зберегти, а потім усвідомлено відтворити. Пам'ять у даному процесі відіграє не останню роль і пов'язана з психікою людини. Структурування виучуваного матеріалу, полегшує його сприймання й запам'ятовування. Можливості відтворювати інформацію різнобічні: по-перше, словесно-логічна, по-друге, образна, по-третє, емоційна. Даним типам, які пов'язані з психічними процесами відтворення інформації, властиві такі види пам'яті: короткочасна, оперативна, довготривала. Зрозуміло, що прагнення якомога довше зберегти інформацію замало, необхідно постійно працювати над її розвитком

Для опанування мовним матеріалом на рівні компетентності постать викладача для майбутніх учителів початкових класів має першочергове значення. Отримуючи знання, здобувачі освіти наслідують педагогічну майстерність педагога, який через власний досвід проведення лекції чи практичного заняття намагається полегшити сприймання виучуваної теми, використовує новітні технології. Переймаючи позитивний досвід, майбутні фахівці прагнуть до самовдосконалення професійної компетентності. Застосування освітньої мнемотехніки не тільки урізноманітнить сам процес навчання, а й зробить сприймання й запам'ятовування інформаційного матеріалу необтяжливим.

«Мнемотехніка (грец. мистецтво запам'ятовування) – система засобів; які полегшують запам'ятовування й збільшують обсяг пам'яті. У її основі лежить процес створення нових асоціацій між об'єктами, що важко запам'ятовуються. Мнемонічні зв'язки підкріплюють запам'ятовування матеріалу, але не компенсують його» [10, с. 212].

За Г. Чепурним «мнемотехніка – це технологія покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів» [21, с. 11]. Мнемотехнічні прийоми – це інструмент, за допомогою якого доступніше запам'ятовувати, бо вони залишають за допомогою знаків, малюнків, скорочень, тобто образів, особливостей структурування виучуваного матеріалу шлях збереження інформації. Спеціальні методи й прийоми допомагають створити асоціативні зв'язки при засвоєнні нового матеріалу.

Актуальність дослідження визначається потребою початкової школи у спеціалістах, які спроможні реалізувати змістову лінію інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи, та необхідністю у зв'язку з цим вдосконалення змісту й методики лінгвістичної підготовки майбутніх учителів

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Формулювання цілей статті (постановка завдання). *Метою статті є дослідження проблеми формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи, намагання поділитися досвідом використання мнемічних прийомів, зокрема при інтегрованому навчанні української мови.*

Результати дослідження

Курс «Сучасна українська мова з культурою мовлення» є не тільки обов'язковою дисципліною освітньо-професійної програми «Початкова освіта», а й основою для опанування іншими предметами, оскільки мова – основний засіб передачі інформації.

У галузевому стандарті професійної підготовки фахівців за спеціальністю початкове навчання прописана мовна та мовленнєва компетенція, тобто здатність до письмового та усного спілкування українською мовою. Однією зі змістових ліній інтегрованого курсу є *лінгвістична*. Формування в майбутніх учителів початкових класів лінгвістичного світогляду, правильного уявлення про структуру рідної мови.

Якісна лінгвістична підготовка майбутніх учителів є показником професійної діяльності, бо мову й мовлення вихователя наслідують молодші школярі.

Для здобувачів вищої освіти мова має вагомe значення ще й тому, що саме від лінгвістичної компетентності залежатиме якісне впровадження мовленнєвої та мовної змістових ліній предмета «Українська мова» в шкільний освітній процес.

У Державному стандарті початкової загальної освіти прописано:

«Мовленнєва змістова лінія, яка є основною, передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу. З цією метою розвиваються, удосконалюються усні види мовленнєвої діяльності, якими учні певною мірою оволоділи у дошкільному віці (слухання-розуміння; говоріння), а також формуються, вдосконалюються види мовленнєвої діяльності, пов'язані з писемним мовленням (читання вголос і мовчки, робота з дитячою книжкою, письмові види робіт).

Мовна змістова лінія, маючи спрямованість на засвоєння школярами знань про мову, мовні вміння, розробляється з урахуванням того, що в початковому курсі формування в учнів знань про мову, умінь виконувати певні види мовного аналізу є пропедевтичним. Цю роботу слід підпорядковувати розвитку в учнів орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних умінь» [13].

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Впровадження змістових ліній сприятиме перебудові процесу навчання, в якому завдання освіти – сформувати знання й уміння здобувачів освіти не тільки для успішного навчання в соціальному та інформаційному середовищі, а й можливості змінювати його. Державний стандарт початкової освіти визначає міжпредметну компетентність, тобто «здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей [13]. Для здобувачів вищої освіти вкрай необхідно з'ясувати мету вивчення української мови в початковій школі, яка полягає у формуванні ключової комунікативної компетентності молодшого школяра, у вмінні користуватися мовою.

У процесі дослідження проблеми формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів М. Оліяр виявлено «низку суперечностей між: потребою суспільства в комунікативно компетентних педагогах та недостатнім рівнем їхньої підготовки до комунікативно-стратегічної діяльності в початковій школі; необхідністю формування комунікативної компетенції молодших школярів відповідно до вимог Державного стандарту початкової загальної освіти та недостатнім усвідомленням майбутніми вчителями реальних комунікативних проблем і шляхів їх вирішення» [17, с. 7].

Для здобувачів освіти, які здобувають кваліфікацію вчитель початкових класів, бажання вчитися мотивується досягненням поставленої перед собою мети – стати висококваліфікованим спеціалістом у своїй галузі, спеціалістом із сформованою базою методичної компетентності, який здатен до гнучкості використання методів подачі матеріалу, до його інтеграції, зокрема з української мови, до запровадження новітніх технологій навчання в освітній процес. Основою змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти є рідна мова. Мовна освіта має бути орієнтована на вільний вибір, власне судження, творчу ініціативу, автономність, мобільність майбутніх спеціалістів. *Комунікативна компетентність* учителя Нової української школи – це володіння на високому рівні мовними та мовленнєвими знаннями, уміннями і навичками з української мови у професійній діяльності.

Першочерговим завданням викладача української мови у виші – сприяти мотивації навчання студентів, шукати шляхи утримання й розвитку бажання до знань протягом усього процесу навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Мотиваційний чинник – особистість викладача, який є прикладом для

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

студентів як професіонал, на якого слід рівнятися. Адже в співробітництві у студентів виникає потреба самореалізації й самовдосконалення. Майстерність викладача передається майбутньому учителю за умови: бажання й уміння поділитися знаннями, індивідуального підходу до студента, відчуття задоволення від навчання, доступності сприйняття інформації, тобто атмосфери довіри й комфорту [19].

Доречно згадати майстер-клас soft skills М. Горбунової міжнародного освітнього руху «Кіберпедагог», що є сходинкою до формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти. Європейська програма підвищення кваліфікації для «Запровадження коучингових інструментів у навчальний процес» має за мету:

- передати вчителям ефективні коучингові інструменти, які спрямують по-новому організувати навчальний процес з урахуванням нових вимог;
- сприяти прийняттю педагогом нової професійної ролі, як мотиватора й модератора навчального процесу;
- на основі отриманих інструментів сформувати чітке бачення свого прогресивного розвитку та створення плану для його реалізації

Допоможуть майбутнім учителям початкових класів сформувати мовну компетентність інструменти викладача-коуча: ефективні відкриті питання, чотири питання планування, тони голосу, глибинне слухання, формат кінцевого результату, колесо розвитку, лінія часу.

Підвищенням кваліфікації педагогів, а також студентів, майбутніх учителів, щодо реалізації мовної змістової лінії з урахуванням наступності навчання є програма Інституту педагогіки НАПНУ «Навчання української мови та літератури в Новій українській школі».

Теми: 1. Концептуальні засади навчання української мови в 5-6 класах НУШ.

2. Реалізація мовленнєвої змістової лінії програми. Формування ключових компетентностей учнів на уроках української мови. (О. Горошкіна, Н. Голуб).

3. Інтеграція інфомедійної грамотності у процес навчання української літератури в 5-6 класах НУШ. (О. Слижук).

Для досягнення позитивного результату в реалізації мовної змістової лінії учителям молодших класів необхідно враховувати не тільки наступність навчання, тобто орієнтуватися на ті вимоги й завдання, про які йдеться в середній ланці освіти (5-6 класи), а й підготувати своїх вихованців до сприйняття виучуваного матеріалу без емоційного напруження, мобілізації інтелектуальних і фізичних сил. Для того, щоб навчання відбувалося легко і не стало тяжким

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

випробування, учителі застосовують різноманітні техніки. Серед освітніх методик все частіше привертають увагу мнемотехнічні методи й прийоми, за допомогою яких нова інформація засвоюється через створення асоціативних зв'язків.

Мнемотехніка (мнемоніка – мистецтво) – група прийомів та способів, які підвищують роботу мозку за допомогою утворення штучних асоціацій, тобто мозок сприймає зв'язок між зоровими образами та інформацією, яку запам'ятовуємо. Мнемонічне засвоєння інформації проходить наступні етапи: кодування в образи, запам'ятовування (поєднання двох образів), вивчення послідовності, а потім закріплення в пам'яті.

Існують основні мнемічні прийоми або способи запам'ятовування: групування – виокремлення основних моментів; план – розподіл сукупності опорних пунктів; класифікація – розподіл виучуваного за основними ознаками; структурування – встановлення взаємного розташування частин цілого, внутрішньої будови виучуваного матеріалу; схематизація – зображення або опис інформації в основних рисах (спрощене уявлення); аналогія – відшук схожості понять; асоціації – встановлення зв'язків із подібністю чи протилежністю; перекодування – промовляння, називання, подання інформації в образній формі, перетворення інформації на основі семантичних, фонематичних і інших ознак; серійна організація матеріалу – побудова різних послідовностей; розподіл за обсягом, розподіл за часом, упорядкування в просторі й т.д.; повторення – свідомо контрольовані й неконтрольовані процеси відтворення інформації [7].

Вимоги щодо використання схем та моделей, які допоможуть дітям усвідомити зв'язок слів у реченні:

- моделі доступні для сприймання дітьми, бо ґрунтуються на знайомому матеріалі;
- чітко передають особливості засвоюваного матеріалу;
- виступають у вигляді плану;
- мають універсальну символізацію;
- складові моделі – символи важливих характеристик предмета.

Для реалізації мовної змістової лінії доречно використати наступні *прийоми мнемотехніки:*

- «літерний код» – для утворення смислових фраз на основі початкових букв;
- «асоціація» – знаходженні незвичайних асоціацій, які поєднуються з поданою інформацією;
- «рими» – для створення римованих пар слів, що містять виучуваний

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

матеріал;

- «співзвучність» – для якіснішого запам'ятовування нових слів за допомогою пошуку відомих та співзвучних слів або словосполучень;
- «римська кімната» – для запам'ятовування слів фразам присвоюється місце у власній кімнаті.

Принцип поступовості в роботі з мнемотехнікою базується на здобутті знань від простого до складного:

1. Освоєння школярами мнемоквадратів (нескладне зображення, яке позначає слово, словосполучення або просте речення).
2. Освоєння школярами мнемодоріжки (колаж з чотирьох простих зображень, для складання невеликих історій за 2-4 пропозиціями).
3. Освоєння школярами мнемотаблиці (схеми із текстом, за якими можна скласти розповідь, казку, вірш).

СТРУКТУРА МНЕМОТЕХНІКИ

Мнемоквадрат

Мнемодоріжка

Мнемотаблиця

Розглянемо фрагменти інтегрованих практичних занять з української мови з використанням мнемотехніки.

Тема. Службові частини мови.

Мета використання мнемотехніки: вчити слухачів вищої освіти користуватися мнемотаблицями при вивченні прийменника, речення або на уроках розвитку мовлення.

Підготовча робота.

Приклад використання мнемотаблиці при вивченні заклички «Вийди, вийди, сонечко». Спочатку розглядаємо з учнями таблицю з малюнками та читаємо рядки речень під ними. Аналізуємо кожний малюнок, щоб діти краще запам'ятали деталі. Таку роботу проводимо декілька разів. Другий етап: читаючи речення, по черзі закриваємо малюнки.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Учні згадують, що було зображено. Тренуємося до тих пір, поки ушколярі не запам'ятають малюнки. Третій етап: закриваємо речення або не читаємо їх, показуючи малюнок. Можна практикувати малюнки не послідовно. Попередній або наступний малюнок допоможе дитині згадати речення. Тренуємося до тих пір, поки учні не запам'ятають речення. Четвертий етап: не показуємо малюнки, а діти згадують речення з прийменниками.

Завдання: склади за малюнками мнемотаблиці речення з прийменниками.

Подібні мнемотаблиці допоможуть у розвитку спостережливості, пам'яті, мовлення.

Завдання. Згадай героїв казки.

Завдання для студентів. За аналогією розробити мнемотаблиці для розвитку мовлення учнів із вказівкою на клас. Ознайомитися з програмою

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

вивчення української мови (розвиток мовлення даного класу) є обов'язковим.

Мета використання методу піктограм. Учити здобувачів вищої освіти кодувати слова тексту через малюнки, використовуючи метод піктограм (схематичні малюнки, що несуть певну інформацію).

Скористаємося досвідом учителя І. Салиги, яка створила мнемотаблицю до вивчення вірша Ю. Шкрумеляка «Я дитина українська».

Я дитина українська,

Вкраїнського роду,

Українці – то є назва

Славною роду.

Україна – то край слашний,

Аж по Чорне море,

Україна – то лан пишній,

І степи, і гори.

І як мені України

Щиро не кохати Мене ненька по-українськи вчила розмовляти

Прикладом може бути мнемо таблиця, складена майбутніми вчителями, до таких віршованих рядків:

Зеленому колоскові,

Співа жайвір колискову:

Тебе вітер колихає,

Тебе дощик поливає –

Рости в землю корінцями,

Виповняйся зеренцями

							
зеленому	колоску	співа	жайвір	колискову	тебе	дощик	поливає
						Вповняйся	
тебе	вітер	колихає	рости	в землю	корінцями	виповняйся	зеренцями

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Малювати піктограми потрібно вчитися: спочатку необхідно уявити прочитане або почуте слово через образ, потім собі відповісти, чому саме це слово обрано (за якими ознаками слово та образ близькі). Корисним є тренування або читання уже створених піктограм до віршів, прислів'їв та приказок. Слідуючи даній інструкції, можна досягти успіху. Ось як можна побачити слово

сміятися сяти маленький

Мета використання методу аббревіатур. Використовуючи метод аббревіатур, учити здобувачів вищої освіти записувати текст за допомогою скорочення слів.

Методом аббревіатур доцільно користуватися, коли школярам, та й студентам, важко запам'ятати правило. Адже скорочено записане слово є підказкою, тому що за деякими буквами можна здогадатися про його зміст. Здобувачі вищої освіти після засвоєння методу аббревіатур можуть легко записувати лекцію. Спробуємо записати перші чотири рядки вірша.

Ми садили ліс у полі
І дубочки, і тополі
І осику, і ліщину,
І червону горобину

Ми са-ли ліс у п-лі
І д-чки, і т-лі,
І ос-ку, і лі-ну,
І ч-ну го-ну.

Вивчаючи розділ «Фонетика» та «Графіка» слухною порадою для здобувачів вищої освіти буде перегляд програми навчання грамоти: букварний період (1 клас), а також ознайомлення з навчально-розвивальним комплексом методичних розробок «Мнемоабетка або секрети алфавіту», укладеною завідувачем творчої лабораторії «Розвиток пам'яті і образного мислення» Г. Чепурним. За допомогою поєднання стандартних методик навчання та мнемотехнічних засобів діти з легкістю вивчать алфавіт не тільки в прямому, а й у зворотному порядку.

Тема. Співвідношення букв та звуків української абетки. Звукове значення букв Я, Ю, Є, Ї.

Мета використання мнемотехніки: шляхом застосування акровербального методу формувати в майбутніх учителів початкових класів навички роботи з мнемомалюнками в букварний період навчання грамоти (з досвіду роботи психолога, освітнього технолога Г. Чепурного).

Г. Чепурний радить вивчити цікавий вірш-абетку, де букви розташовані в алфавітному порядку, тому учні легко та швидко його запам'ятовують.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

«А» іде і «Бе» за нею,
 «Ве» чимдуж спішить до міста.
 «Ге» вже в потяг сіла звісно,
 «Ге» чекає на пероні.
 «Де» в таксі їде просторім.
 «Е» та «Є», «Же», «Зе», «И», «І»
 В електричці стріли «Ї».
 «Й» та «Ка» повільно йдуть,
 Бо «еЛ», «еМ» їх підвезуть.
 «еН» авто домчить швиденько –
 Всіх чекає мама-ненька.
 Не бариться «О» із «Пе»,
 «еР», «еС», «Те», «У», «еФ», «Ха», «Це».
 «Че» летить у літаку,
 «Ша» і «Ща» уже в візку.
 М'який знак на самокаті,
 «Ю» та «Я» уже у хаті.
 Всі приїхали раненько
 До Абетки мами-неньки,
 Щоб навчити всіх старанно
 Свій порядок бездоганний.

Інструкція Н. Андрющенко: Учні слухають віршик-примовку, записують почуті букви (у тому разі, якщо вміють писати або друкувати), які будуть записані в алфавітному порядку. Дивлячись на запис букв, легко запам'ятовують примовку, в якій є цікавий сюжет.

Для вивчення букв алфавіту доречно використати *акровербальний* метод – відгадування загадок. Відгадка міститься в малюнку-схемі.

ЗАГАДКА

Наша «Ща» багата буква,
 Моє двох синочків-звуків.
 «Ш» і «Ч» так поєднались,
 В букву «Ща» вони зв'язались.

Відгадка

У малюнку-схемі два звуки [ш] і [ч] з'єднані в одну букву **Щ**. Буква **Щ** завжди позначає два звуки.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Букви **ї** (дві крапки схожі на очі кількісно) позначає звуки [й], [і]

ЗАГАДКА

Має два ока,
Ховає два звуки,
Вона пречудова,
Що це за буква?
Відгадка

Буква **ї** в українській мові завжди позначає два звуки.

Правило. Йотовані я, ю, є позначають два звуки [йа], [йу], [йе] у таких випадках:

- на початку слова або складу;
- після апострофа;
- після голосного;
- після м'якого знака.

Завдання для студентів. Придумати загадки до опорних схем:

два звуки [й] та [а]
з'єдналися в одну
букву **Я**

два звуки [й] та [е]
з'єдналися в одну
букву **Є**

два звуки [й] та [у]
з'єдналися в одну
букву **Ю**

Правило: «Букви я, ю, є позначають один звук [а], [у], [е], коли стоять після м'яких приголосних». Вивчаємо віршик-підказку:

Я, Ю, Є незвичні дуже,
Пам'ятайте їх причуди.
Після приголосного ставте,
Про таке не забувайте:
Я залишить [а] від себе,
Ю – лиш [у], а Є лиш [е],
Подарують звуку м'якість,
Що попереду живе.

Тема. Класифікація голосних та приголосних звуків.

Мета використання мнемотехніки: вчити майбутніх учителів початкових класів розрізняти голосні та приголосні звуки української мови, вказуючи на

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

характерні ознаки; за допомогою мнемонічного прийому *аналогія* показати співвідношення між буквами та звуками (з досвіду роботи психолога, освітнього технолога Г. Чепурного).

Інструкція до опорного малюнка, на якому за предметами краще вивчити характеристику звуків: голосний звук – це мікрофон; приголосний звук – дерево; дзвінкий або сонорний звук – дзвіночок; глухий звук – равлик; твердий звук – залізний молоточок; м'який або пом'якшений звук – гумовий молоточок; одна буква позначає 2 звуки – 1 з навушниками, дві букви позначають 1 звук – дві різні рукавички; букви Д та Ж, Д та З позначають два звуки – між буквами метелик та дзиґа.

Буква А схожа на автобус

мікрофон в автобусі – голосний звук.

1.Завдання для студентів. Створити малюнки-схеми (подібно до букви та звука А [a]) для засвоєння голосних звуків: [o], [y], [e], [и], [i] та букв, які їх позначають. Форма букви відображається в малюнку.

2.Завдання для студентів.

1.Відгадай букву та звук за опорною схемою. Зайчик знайшов молоточок і заховався за дуб, щоб прибити дзвіночок.

Відгадка: З [з] [з']

Алгоритм судження: приголосний (немає на малюнку мікрофончика, який

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

вказує на голосний звук); дзвінкий (на малюнку є дзвіночок); твердий (на малюнку дерево дуб твердої породи), може бути м'яким (в лапках білочки гумовий молоточок); має пару – звук [з] [з'] (Зайчик – спинка у вигляді букви З)

Підказка: буква З (зе) позначає звук [з] [з'] – приголосний, дзвінкий, в залежності від наступного звука в слові може бути твердим [з] або м'яким [з'], має пару – звук [с] [с'].

3. *Завдання для студентів.* Згадай слова з буквою Г (ге), у яких звук характеризується відповідно опорній схемі (дерево – приголосний, дзвіночок – дзвінкий, молоток з м'яким кінцем – пом'якшений).

Відповідь: Гілочка [г'], гірка [г']

4. *Завдання для студентів.* Придумати опорні схеми на вивчення приголосних звуків: [к], [л], [м], [с], [д]

5. *Завдання для студентів.* Подати характеристику звука [х], намалювавши опорну схему.

Підказка:

Опорна схема-малюнок букви Х (ха), яка передає характерні ознаки звуків [х'], [х]: приголосний, глухий, твердий або м'який, акустична пара К.

6. *Завдання для студентів.* Записати слова, у яких перший звук має таку характеристику: дерево – приголосний, дзвіночок – дзвінкий або сонорний, молоток з м'яким кінцем – пом'якшений. Намалювати опорний малюнок-схему до кожного звука.

Підказка. Річечка. Бегемот. Вітер. Місяць

7. *Завдання для студентів.* Відгадай звук за певною характеристикою: губний, губо-губний, проривний, твердий. Намалювати опорний малюнок.

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Підказка: [п]

8. *Завдання для студентів.* Відгадай звук за певною характеристикою: губний, губо-зубний, сонорний, твердий. Намалювати опорний малюнок-схему.

Підказка: [в]

Тема. Наголос. Види наголосу.

Мета використання мнемотехніки. Застосовуючи мнемотехніку, удосконалити знання студентів про наголос: логічний, вільний, рухомий; формувати навички шифрування тексту.

Формування навичок роботи з мнемотехнікою удосконалить фахову підготовку студентів. Опанувати новою методикою, спритно аналізувати звуки, досконало робити фонетичний аналіз слів допоможе системно спланована робота. Здобувачі вищої освіти на уроках з української мови з впевненістю зможуть навчити дітей швидкого засвоєння абетки, запам'ятовування букв в прямому і зворотному порядку, розвинути зв'язне мовлення.

Познайомся та розшифруй текст «Секрет українського наголосу».

Тема. Вимова і правопис слів з ненаголошеними [е], [и]

Мета використання мнемотехніки. Сприяти школярам та здобувачам вищої освіти швидкому засвоєнню правила про написання слів з ненаголошеними голосними в корені слова.

Правило: «Щоб перевірити, яку букву писати в корені слова з ненаголошеними [е], [и], треба підібрати споріднене або змінити слово так, щоб ненаголошений голосний став наголошеним». Для полегшення запам'ятовування правила скористаймося віршиком:

Що писати Е чи И?

Став під наголос завжди!

Або інший варіант:

Що писати – Е чи И?

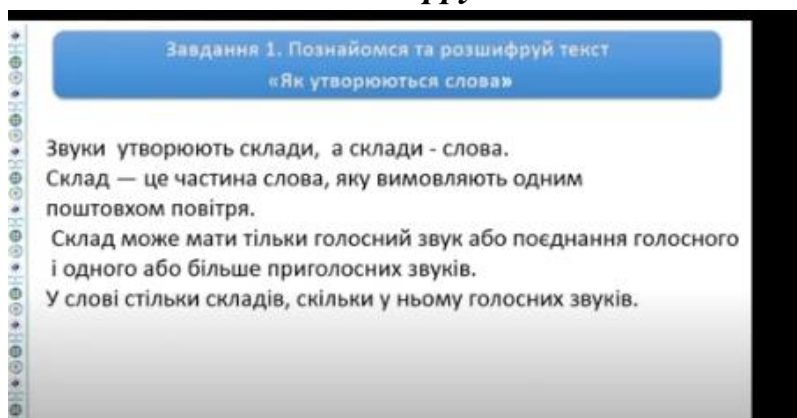
Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Швидко слово ти зміни,
Став під наголос мене
І пиши чи И, чи Е.

Тема. Склад слова.

Мета використання мнемотехніки. Перевірити вміння слухачів вищої освіти шифрувати текст на прикладі інформації про склад слова; з'ясувати проблеми щодо використання прийомів освітньої мнемотехніки.

Завдання: Зашифруйте текст

Тема. Фонетична транскрипція. Звуковий аналіз слів.

Мета використання мнемотехніки. Застосовуючи мнемонічні опорні схеми, формувати у здобувачів вищої освіти навички звукового аналізу слів.

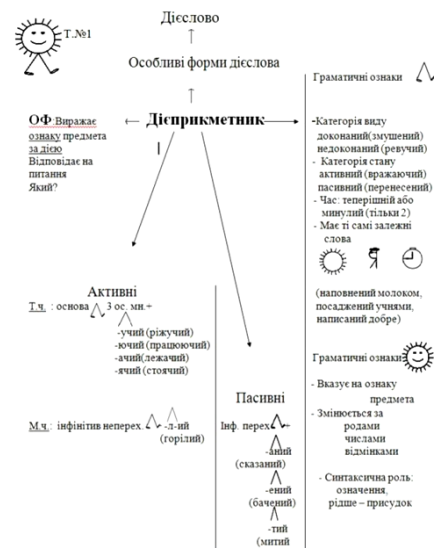
Завдання для студентів. В опорних малюнках-схемах передайте звуковий аналіз перелічених слів, користуючись пам'яткою: мікрофон – *голосний звук*; дерево – *приголосний звук*; равлик – *глухий звук*; дзвіночок – *дзвінкий звук*; молоток з твердим кінцем – *твердий звук*; молоток з м'яким кінцем – *м'який звук чи пом'якшений*; одна буква позначає 2 звуки – 1 з навушниками, дві букви позначають 1 звук – *дві різні рукавички*; букви Д та Ж, Д та З позначають два звуки – *між буквами метелик та дзига*..

Тема. Самостійні частини мови.

Мета використання мнемотехніки: вчити здобувачів освіти прийому піктограми під час засвоєння самостійних частин мови; формувати в майбутніх учителів вміння користуватися даним методом у професійній діяльності.

Прийом піктограма дає можливість без напруження за короткий строк, засвоїти матеріал про самостійні частини мови. Малюнки – це візуальне сприйняття, яке в будь-який момент допоможе згадати ту чи іншу частину мови. Скористаємося розробкою Н. Андрюшенко «Дієслово. Дієприкметник»

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

Завдання для студентів. Створити піктографічну таблицю до вивчення дієприслівника.

Оптимізація процесу сприймання інформації, обробка її, запам'ятовування важких для сприймання тем програми, уміння структурувати вивчений матеріал – все це допоможе студентам сформуванню мовної компетентності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання є актуальним у світлі вирішення завдань Нової української школи. Інтегрований підхід створює сприятливі умови для творчої діяльності учнів і вчителя: підвищує мотивацію навчання; допомагає виробити дослідницькі навички, дозволяє уникнути дублювання матеріалу, заощаджує час, надає можливість взаємного використання знань, сприяє всебічному розвитку здобувачів освіти.

Інтегровані уроки української мови з методикою навчання вимагають від викладача фахової підготовки, вміння науково і методично компетентно здійснити поєднання матеріалу близьких дисциплін. Вмотивованість викладача рідної мови, його майстерність є прикладом для наслідування студентами, а в майбутньому – успішними фахівцями, які прагнуть до саморозвитку й не зупиняються на досягнутому. Нові освітні технології, зокрема методи й прийоми мнемотехніки, є ефективними для формування мовної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, який покликаний реалізувати мовну змістову лінію.

Отже, не зважаючи на відсутність ґрунтовних теоретичних досліджень щодо використання мнемотехніки, у нашій статті розглядаються окремі її методи й прийоми. Фрагменти занять, запропоновані приклади завдань стануть у нагоді

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

при підготовці до уроків української мови за оновленою програмою основної школи з урахуванням компетентнісного підходу та реалізацією наскрізних змістових ліній, які допоможуть сформувати в учнів уявлення про суспільство в цілому, розвинуть здатність застосовувати отримані знання у різних життєвих ситуаціях відповідно до Концепції Нової української школи.

Переваги використання мнемотехніки на інтегрованих заняттях з української мови та методики навчання:

- здобувачі вищої освіти, засвоюючи знання з мови та методики навчання української мови, готуються до практичної діяльності;
- підвищується активна навчальна діяльність здобувачів вищої освіти, бажання вчитися;
- зникає проблема засвоєння важкої для вивчення й розуміння інформації;
- розширюється творча пошукова діяльність майбутніх учителів щодо вміння передати інформацію;
- мнемотехнічні методи та прийоми допомагають студентам сформувати власні задуми з урахуванням потреб учнів;
- сприйняття та засвоєння інформації стає невимушеним;
- мнемотехніка є ефективним інструментом у формуванні мовної фахової компетентності майбутнього фахівця.

Перспективи подальших досліджень. Дане дослідження, хоча й не претендує на повноту висновків, однак, дасть можливість викладачам і студентам спробувати скористатися мнемотехнічними засобами для засвоєння важкої інформації на інтегрованих заняттях. Висловлюємо припущення, що дана стаття сприятиме пошуку ефективних шляхів вивчення української мови та методики навчання української мови. Одним із перспективних аспектів вважаємо професійну компетентність майбутніх учителів початкових класів, визначення їх рівня мотивації навчально-пізнавальної діяльності під час вивчення розділу «Орфографія» засобами мнемотехніки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрищенко Н. В. Елементи ейдетики на уроках української мови та літератури : навч. посібник. Київ: 2021. URL : <https://naurok.com.ua/elementi-eydetiki-na-urokah-ukra-nsko-movi-ta-literaturi-222936.html> (дата звернення: 28.08.2022)
2. Бичева І. Б., Кузнецова А. І., Маковей Е. А. Мнемотехніка як сучасна технологія речового розвитку дітей дошкільного віку. *Проблеми сучасного педагогічного формування*. 2018. 6(59). С. 87–88
3. Білозуб Н. В. Інтегроване навчання та інноваційні технології. *Відкритий урок*. 2011. № 6. С. 44–47.
4. Богачик Т. Традиції та інновації у викладанні суспільних дисциплін. *Історія*

Формування мовної компетентності майбутніх учителів початкових класів для реалізації мовної змістової лінії інтегрованого навчання за допомогою мнемотехніки у світлі Нової української школи

України. 2005. 36. С. 44.

5. Борисенко В. В., Гагіна Н. В. Компетентнісне навчання в контексті мовної підготовки студентів вищої школи. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2017. 1 (13). С. 152.

6. Боса В. П. Формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі вивчення фахових дисциплін. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2019.

7. Бура Л. В., Чепурной Г. А. Мнемотехніка в освітанні: технології ефективного усвоєння інформації. *Проблеми сучасного педагогічного освітанні.* 2015. 47(2). С. 262–268.

8. Вашуленко М. С. Мовленнєва підготовка вчителя початкових класів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи.* 2008. 20, С. 6–12.

9. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти. (2021). URL : https://osvita.ua/doc/files/news/830/83074/Ukr_mova_5-6-kl_Holub_Horoshkina_1_1.pdf (дата звернення: 28.08.2022)

10. Гончаренко С. У. (уклад.). Український педагогічний словник Київ : Либідь, 1997.

11. Горбунова М. URL : https://www.youtube.com/watch?v=rCWWhh_ulWUQ (дата звернення: 28.08.2022)

12. Горошкіна О., Голуб Н. Методика навчання української мови, літератури та інтегрованого курсу літератур. URL : <https://khmnu.edu.ua/suchasna-metodyka-navchannya-ukrayinskoji-movu-u-zzso-ta-zvo/> (дата звернення: 28.08.2022)

13. Державний стандарт початкової освіти (Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018 року). URL : <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/kabinet-a-ministriv-postanovi/postanova-vid-lyutogo-2018-pro-zatverdjennya326083.html> (дата звернення: 28.08.2022)

14. Коваль В. О. Структура професійної компетентності майбутнього вчителя-філолога. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії й практики.* 2013. 20. С. 105–108.

15. Мамчич О. Б., Михайленко О. В. Формування лінгвістичної культури майбутнього педагога початкової школи. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти.* 2021. 3(Т. 1). С. 115–120.

16. Мельник Л. В. Реалізація наскрізних змістових ліній на уроках української мови: матеріали з досвіду роботи. Біла Церква. 2019.

17. Оліяр М. П. Теорія і практика формування комунікативно-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Івано-Франківськ : Сімік, 2015. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/2165.pdf> (дата звернення: 28.08.2022)

18. Пашко Л. В. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів початкових класів при вивченні розділу «Фонетика» засобами мнемотехніки. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти.* 2022. 17(1). С. 122–134. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259981>

19. Слижук О. А. Навчання української мови і літератури в Новій українській школі. Інтеграція інфомедійної грамотності у процес навчання української літератури в 5–6 класах НУШ. URL : з <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/769> (дата звернення: 28.08.2022)

20. Тельпуховська Ю. М. Мовна й мовленнєва компетенція вчителя – запорука формування нормативного мовлення учнів. Збірник статей учасників сорок п'ятої всеукраїнської практично-пізнавальної конференції «Наукова думка сучасності майбутнього». URL : <https://naukam.triada.in.ua/index.php/arkhiv-konferentsij/arkhiv-konferentsiji-45> (дата звернення: 28.08.2022)

21. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка : навчально-методичний посібник (3 вид.). Тернопіль: Мандрівець, 2020.